

Doc.GA23/EC22/REP/04/tr

**KEİPA GENEL KURUL TOPLANTISI YIRMI ÜÇÜNCÜ OTURUMU
EKONOMİ, TİCARET, TEKNOLOJİ VE ÇEVRE İŞLER KOMİSYONU**

**“TURİZM ENDÜSTRİSİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞİMİ”
KONULU RAPOR***

RAPORTÖR: AUREL PANA (ROMANYA)

* 2 Haziran 2004 tarihinde Saint Petersburg’da 23. Genel Kurul tarafından onaylanan metin

I. Giriş

1. Dünyanın en büyük endüstrilerinden biri olan turizm, sağladığı gelirden ve turist sayısında sürekli artış göstermekte olup, tüm dünya ülkeleri üzerinde derin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilere sahiptir.
2. Turistlere sunulan hizmetler ağını ve destekleyici altyapıyı içeren bu sektör, özel turizm şirketleri, hükümetler ve hükümetler arası kuruluşlar, gelişme ve koruma amaçlı STK ağları, tüketiciler ve ev sahibi toplumlar gibi çok sayıda unsuru kapsamaktadır.
3. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi "Karadeniz Bölgesi'nde Turizmin Gelişmesi" konulu Rapor ve 32/1999 sayılı Tavsiye Kararı'nda, KEİ Bölgesi'nin, 21inci yüzyılın en önemli turizm merkezlerinden biri olma potansiyeline sahip olduğunu vurgulamıştı. Karadeniz Bölgesi'nin zengin kültürel ve tarihi mirası, turizmi geliştirmenin, KEİ ülkeleri arasındaki en önemli işbirliği alanlarından biri olmasını sağlayacaktır. KEİ'nin Gelecek için Ekonomik Gündemi'nde belirtildiği gibi "bölge içi ve bölgeler arası kitle turizminin geliştirilmesi, otel yöneticilerine, turizm acentelerine ve diğer ilgili birimlere yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi, bölgesel turizmi geliştirme amaçlı spesifik proje ve girişimlerin oluşturulması bu bağlamda özellikle önemlidir".
4. Turizm endüstrisini geliştirirken, sürdürülebilirlik konusundaki yeni sorunları göz önünde tutmak gereklidir. Turizm endüstrisinin sürdürülebilir gelişmesinin birbiriyle bağlantılı üç boyutu vardır: çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik. Sürdürülebilirlik, devamlılığı gerektirdiğinden, biyolojik çeşitlilik kaynaklarının en uygun şekilde kullanımını, ekolojik, kültürel ve toplumsal etkilerin asgariye indirilmesini ve çevreyi korumanın ve yerel toplumlara sağlanan yararların azamileştirilmesini kapsamaktadır. Ayrıca bunları gerçekleştirebilmek için gerekli yönetim yapılarını da oluşturmak gereklidir.

II. Günümüzde Turizm Endüstrisi

A. Turizmin Önemi

5. Turizm endüstrisi, genellikle, hem ev sahibi ülkelere hem de turistlerin kendi ülkelerine büyük ekonomik avantajlar sağlar ve gelişmekte olan ülkeler için özel bir öneme sahiptir. Turizmin ülkelere sağladığı en önemli yararlar, ülkeye döviz girişi, vergi gelirleri, inşaatçılara sağlanan fırsatlar ve sektörde çalışanlar için istihdam imkanlarıdır.

6. Dünya Turizm Örgütüne göre turizm, ülkelerin % 83'ü için en başta yer alan 5 ihracat kategorilerinden biridir. Döviz girdileri, ev sahibi ülkeye gelir sağlar ve ekonominin diğer sektörlerinde tüketim ve yatırımı canlandırır. Diğer yandan turizm doğrudan ve dolaylı vergi gelirleri de sağlar. Doğrudan vergiler, iş yerlerinin ve çalışanların gelirlerinden, dolaylı vergiler ise turistlerin satın aldığı mal ve hizmetler üzerinden tahsil edilir. Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi,

turizmden kaynaklanan vergilerin 1998 yılında, tüm dünyada toplam 800 milyar Amerikan Dolarına ulaştığını hesaplamıştır.

7. Turizm endüstrisi küçük iş yerlerinin gelişmesi için büyük fırsatlar yaratır ve istihdam sağlar. Turizm, doğrudan (örn. otel, restoran, taksi, turistik eşya satışı vs. alanlarda) ve dolaylı istihdam sağlar. Dolaylı istihdam ise turizmle ilgili mal ve hizmetlerin sunulmasının yarattığı istihdamdır. Dünya Ticaret Örgütü (WTO), turizmin tüm dünyadaki istihdamın %7'sini sağladığını belirtmektedir. Birleşmiş Milletler Çevre Programına göre otel konaklama sektörü 1995 yılında tek başına 11.3 milyon kişiye iş sağlamıştır.

Turizme Karşı Terörizm

8. Uluslararası turizm, son iki yılda, ekonomideki genel bir zayıflamanın, terörle mücadelenin ve Irak savaşının yarattığı belirsizliklerin etkisi altında kalmıştır. 11 Eylül 2001 terör saldırıları bu zor ortama ek olarak önemli oranda güvensizlik yaratmıştır. Terörle mücadele ve Irak'a müdahale olasılığı, durumdaki belirsizliği daha da arttırmıştır. Hava trafiğinde, bölgeler arası yolculukta ve çatışma bölgelerine yakın alanlara seyahat taleplerinde önemli oranda düşüşler kaydedilmiştir.

9. Terörizm, turistlerin önemli terör olaylarının meydana geldiği ülkelere gitmesini olumsuz şekilde etkileyen bir faktördür. Sürekli olan terör saldırıları, zamanla direkt yabancı yatırımları da büyük oranda azaltabilir. Terörizmin, bu kısa ve uzun vadeli direkt maliyetinin yanı sıra, turistleri cezbedebilmek için daha fazla tanıtım yatırımı yapma gereği ve zarar gören turistik tesislerin onarılması gibi dolaylı maliyetleri de vardır. Avrupa'daki büyük havalimanları artan terör tehditlerine karşı ek güvenlik tedbirleri almak zorunda kalmıştır. Sigorta şirketlerinin büyük bir kısmı terörle ilgili kayıp ve yaralanmaları sigorta kapsamına almamakta veya maliyetini doğrudan turistlere ve turistik tesis sahiplerine yansıtmaktadır.

III. KEİ Turizm Endüstrisine Genel Bakış

10. KEİ ülkeleri, Karadeniz sahili ve çevresindeki dağlık bölgeler de dahil olmak üzere, turizme uygun önemli doğal kaynaklara sahiptir. Geçiş döneminde KEİ ülkelerinin çoğunda uluslararası turizm ihmal edilmiştir. Gürcistan'ın 1980-li yıllarda 2 milyon ziyaretçiyle Sovyet turizminin önemli merkezlerinden biri olmasına rağmen, 1990-lı yılların başındaki iç çatışmalar Gürcistan'daki turizm faaliyetlerinin tamamen ortadan kalkmasına sebep olmuştur.

11. Yine de, önemli turistik mekanlara sahip olan KEİ bölgesi büyük bir turizm potansiyeline sahiptir. 1999 yılında Türkiye ve Yunanistan'ın dünya turizmindeki payları %1.8 ve %3.2 olmuştur (DTÖ, 2001). Rusya'yı şu anda ziyaret eden turist sayısının düşük olmasına rağmen, ülkenin yılda 15 milyon turist getirme potansiyeline sahip olduğu tahmin edilmektedir.

12. Yunanistan ve Türkiye gibi bazı KEİ ülkelerinde turizmin ekonomik ağırlığı önemlidir. Türkiye'nin turizm gelirlerinin gayri safi iç hasıladaki payı %6 civarında olup, turizm sektöründe çalışanların sayısı 2.5 milyon kişiyi aşmaktadır. 2002 yılında 14 milyon turist tarafından ziyaret edilen Yunanistan, dünya sınıflandırmasında 15ci sıraya sahiptir. Turistlerin çoğunluğu (%94.3) Avrupa'dan %68.9'u AB ülkelerinden gelmekte ve yabancı turistlerin %73.6'si uçakla seyahat etmektedir. Yunanistan'ın turizm gelirlerinin gayri safi iç hasıladaki payı % 8 olup 2002 turizm gelirleri 10,285 milyon Euro'dur. Turizm sektöründeki istihdam Yunanistan'ın toplam istihdamının %10'unu oluşturmaktadır (%6.1 doğrudan istihdam ve % 3.9 dolaylı istihdam).

KEİ Ülkelerindeki turist sayıları (000 kişi)						
Ülke	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Arnavutluk	167	11	22	45	29	149
Ermenistan
Azerbaycan	7	16	17.1	11	7	6.5
Bulgaristan	2292	2336	1973	2085	2354	2756
Gürcistan
Yunanistan	9782	10588	11636	12605	13567	14678
Moldova
Romanya	2833	2774	2784	5224	5264	4938
Rusya	1890	2515	2885	3060	2598	2380
Türkiye*	8614	9689	9752	7464	10412	11569
Ukrayna	169.8	186.7	174.2	...	729.7	...

Kaynak: KEİ ülkeleri Sosyal ve Ekonomik Göstergeler, KEİ İstatistik Veri ve Ekonomik Bütünleşme Koordinasyon Merkezi, Ankara, Eylül 2003
* ziyaretçi sayısı; kaynağı: TURSAB

13. Verilerden görüldüğü gibi, KEİ ülkeleri arasındaki turizm akışı olumlu şekilde gelişmektedir. Özellikle BDT ülkeleri, gelen turist sayısındaki artışın yanı sıra, diğer ülkelere turist gönderen ülkeler olarak da önemli bir potansiyele sahiptir. 2001 yılında BDT ülkelerinden Türkiye'ye gelen turistlerin sayısı 1.5 milyona ulaşmıştır.

Ev sahibi ülke	Yunanistan					Türkiye			
	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001
Arnavutluk	586.2	673.1	717.3	1038.1	1225.7	24.7	27.3	29.7	26.1
Bulgaristan	197.3	202.8	240.2	438.4	470.2	505.7	483.1	265.1	180.2
Yunanistan	-	-	-	-	-	158.5	146.8	218.6	196.8
Romanya	63.4	72.6	98.7	98.4	118.8	505.7	483.1	265.1	180.2
Ukrayna	128.1	32.8
Rusya	127.4	104.9	102.0	133.1	135.9
Türkiye	69.8	80.5	133.9	114.3	139.0	-	-	-	-
BDT	1311.5	1048.4	1376.6	1423.9

Kaynak TURSAB ve Yunan Ulusal Turizm Örgütü

IV. KEİ Çerçevesinde Turizm Alanında İşbirliği

A. Turizm Eylem Planı

14. KEİ ülkeleri arasında turizm alanındaki genel işbirliği çerçevesi, 2002 yılında kabul edilmiş olan "Turizm Eylem Planı"nda belirlenmiştir. KEİ Ülkelerinin ulusal plan ve uygulamaları, Turizm Eylem Planı kapsamında bölgesel işbirliği ile tamamlanacaktır. Bu Eylem Planı, ekonomik ve sosyal gereksinimlerle bağlantılı bir sürdürülebilir turizm geliştirmeyi amaçlamaktadır. Eylem Planının belirlediği ana işbirliği alanları aşağıda sıralanmıştır:

- Üye ülkeler arasında turizm alanında işbirliğini geliştirmek için alınacak önlemler : i) turizmden sorumlu devlet kuruluşları arasında aktif ilişkiler, ii) seyahat acenteleri ve otelciler birlikleri arasında ortaklıkların oluşturulması, iii) ortak KEİ turizm ürünlerinin (Yatçılık Birlikleri, gemi gezileri, vs. kuruluşların oluşturulması) geliştirilmesini sağlamak.
- KEİ üye ülkelerinde düzenlenen turistik fuar ve sergilere katılım.
- Eğitim programlarının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi.
- Turizmin yasal ve kurumsal çerçevelerinin geliştirilmesi ve uyumlaştırılması. Kamu sektörünün bu sürecin kolaylaştırılmasına katılımı.
- Ülke ülkelerin ve diğer ülkelerin KEİ bölgesine yatırım yapmasını desteklemek.
- Kısa ve orta vadede somut neticelere ulaşılması için elverişli fırsatları getiren ortak girişimler geliştirmek.
- Ülkeler arasında deneyim alış verişini sağlamak.
- Turizm hareketlerini barış ve istikrar sağlayacak unsurlar olarak desteklemek.

15. Turizm Eylem Planı aşağıdaki öncelikli faaliyet alanlarını öngörmektedir:

- i. Turizm sektöründe çalışacak personel için Temel Turizm Eğitim Kursları. Bu kurslar resepsiyon kısmı (front office), otel temizlik ve bakımı (housekeeping), yiyecek ve içecek servisleri, mutfak, seyahat acenteliği, tur operatörlüğü, turizm rehberliği gibi çeşitli alanlarda düzenlenmelidir.
- ii. Eğitimciyi eğitme kursları, iş başında eğitim kursları, sosyal beceri seminerleri, dil eğitim teknikleri kursları, ev pansiyonculuğu kursları, tur rehberliği ve seyahat acenteliği kursları.
- iii. KEİ Daimi Uluslararası Sekreteryası ile Boğaziçi Üniversitesi Eğitim ve Öğretim Merkezi (Dünya Turizm Örgütü tarafından kurulmuştur) arasında düzenlenen Mutabakat Zaptını uygulamaya geçirmek.
- iv. KEİ ülkelerindeki turistik tesislerin sınıflandırılmasında standartlaşma sağlamak ve eşit standartlar uygulamak amacıyla sınıflandırma sistemi konusunda bilgi alış verişini gerçekleştirmek.

v. Bölge içi ve bölgeler arası turizmin gelişmesine yardımcı olmak. Avrupa ve diğer ülkelerden KEİ ülkelerine yönelik turizmi geliştirmek.

16. KEİ üye ülkeleri Turizm Bakanları Deklarasyonu'nda (Tirana, 27 Eylül 2002) sürdürülebilir kalkınma konusu özellikle vurgulanmıştır. Bakanlar, KEİ bölgesinde turizmi geliştirmenin; önemsenmemiş tabiat, kültür veya miras yerlerini tanıtmaya, turizm tesislerini ve hizmetlerini iyileştirme, doğal, kültürel ve tarihsel kaynaklarını koruma ve sürdürülebilir kalkınma gibi belli başlı hedefleri içermesi konusunda anlaşmaya varmıştır.

B. Karadeniz Turizm İşbirliği (K. T. İ.)

17. Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği-TURSAB, Karadeniz Turizm İşbirliği'nin (KTİ) kurulması için bazı çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu fikir, KEİ üye ülkelerinde birçok seyahat acenteleri birliği tarafından kabul ve destek görmüştür. KTİ'nin kurulması için ilk toplantı Mayıs 1998 yılında İstanbul'da düzenlenmiş ve projenin ilk çalışmaları başlatılmıştır. KTİ'nin amaçları ve görevleri konusunda anlaşmaya varılmış fakat kuruluşu henüz gerçekleştirilmemiştir.

V. Sürdürülebilir Turizmi Gerçekleştirme

A. Sürdürülebilir Turizm için Küresel Çabalar

18. Johannesburg'da yapılan Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesindeki başlıca sonuç belgesi olan Uygulama Planı, birçok farklı konuya odaklanırken, sürdürülebilir turizm alanına da birkaç kez değinmiştir. Uygulama Planınının 41ci bölümü, sürdürülebilir turizmi, ev sahibi ülkelerin turizm kaynaklarından yararlanmasını sağlarken bu ülkelerin kültürel ve çevresel bütünlüğünü muhafaza etmenin ve ekolojik açıdan duyarlı alanları ve doğal mirası korumanın yolu olarak nitelendirmektedir. Plan, sürdürülebilir turizme, enerji tasarrufu, emisyon denetimi, biyo-çeşitliliği koruma ve Küçük Ada Devletleri Geliştirme alanlarında değinmektedir.

19. Sürdürülebilir turizm BM toplantılarına ilk kez bu seviyede konu olmuştur.

20. Ülkeler, tüketici olmayan ve ekolojik turizm dahil olmak üzere, tüm sürdürülebilir turizm türlerini geliştirmeye karar verirken, 2002 Uluslararası Eko-Turizm Yılı, 2002 BM Kültür Mirası Yılı, 2002 Dünya Eko-Turizm Zirvesi ve Quebec Deklarasyonu, Dünya Turizm Örgütü'nün kabul ettiği Turizm için Küresel Etik Kodu'nu göz önünde tutmuşlardır. Sürdürülebilir turizm, ev sahibi ülke halkının turizm kaynaklarından yararlanmasını sağlarken, bu ülkelerin kültürel ve çevresel bütünlüğünü muhafaza etmenin ve ekolojik açıdan duyarlı alanlarını ve doğal mirasını korumanın yoludur. Ayrıca sürdürülebilir turizmin gelişebilmesi için kırsal ve yerel toplumların güçlenmesini sağlayacak kapasiteleri yaratmak gereklidir. Bunu yapabilmek için aşağıdaki alanlarda her seviyede harekete geçilmelidir:

(i) Uluslararası işbirliğini, direkt yabancı yatırımları ve özel ve kamu sektörleri arasındaki ortaklıkları her aşamada geliştirmek;

(ii) Eğitim ve öğretim programları dahil olmak üzere, halkı eko-turizme katılmaya yönlendiren, yerli ve yerel toplumların gelişmesini ve eko-turizmden yararlanmasını sağlayan, turizmi geliştirme ve mirası koruma konularında ilgili mercilerin işbirliğini destekleyen ve çevre, doğal kaynaklar ve kültürel mirası korumayı amaçlayan programlar geliştirmek;

(iii) İç turizmi ilerletmek ve girişimcileri desteklemek amacıyla sürdürülebilir turizm alanında iş kurma, yatırım yapma ve bilgilendirme programlarına destek vermek;

(iv) Ev sahibi ülkelere, turistik yöre ziyaretlerini, en fazla yarar sağlayacak ve geleneklere, kültür, ve çevreye en az zarar verecek şekilde düzenlemeleri için Dünya Turizm Örgütü ve diğer ilgili kuruluşların desteğiyle yardım etmek.

B. Sürdürülebilir Turizmi Geliştirme Prensipleri

1. Turizmin, Genel Sürdürülebilir Kalkınma Politikasıyla Bütünleşmesi

21. *Ulusal Stratejiler.* Ülkeler, çevre ve biyo-çeşitlilik kaynakları konusunda bilgiye dayanan, ulusal ve bölgesel sürdürülebilir kalkınma planlarıyla bütünleşmiş ulusal bir turizm stratejisi saptayarak, turizmin, ulusal ve yerel seviyede geniş kapsamlı ekonomik, sosyal ve çevresel hedeflerle dengelenmesini sağlamalıdır. Bunu yapabilmek için i) dönemsel olarak güncelleştirilen bir ulusal turizm stratejisi ile turizm geliştirme ve yönetme master planı hazırlamak, ii) çevrenin ve biyo-çeşitlilik kaynaklarının korunmasını tüm strateji ve planlara dahil etmek, iii) ekonomik kalkınma ve istihdam olanaklarını arttırırken çevreyi korumayı devam ettirmek, gereklidir.

22. *Kurumlar arası Koordinasyon ve İşbirliği.* Devletler, çeşitli kurumlar, yetkililer ve kuruluşlar arasında her seviyede koordinasyon ve işbirliğini geliştirerek, yetki ve sorumluluklarının tam olarak tanımlanmasını ve birbirini tamamlamasını sağlayarak, turizmin yönetimini ve gelişmesini sağlayacaktır.

23. *Bütünleşmiş Yönetim.* Entegre Kıyı Bölgeleri Yönetimi ve eko-sistem koruma tedbirlerini uygulayan bir tutum benimseyerek, tüm faaliyetleri kapsayan entegre politikaları ve yönetimi güçlendirerek veya geliştirerek, arazi kullanımı dağıtımında koordinasyon sağlamak ve eko-sisteme zararlı etkinlikleri engellemek.

2. Sürdürülebilir Turizmin Gelişmesi

24. *Kalkınmanın ve Arazi Kullanımının alt-Ulusal Seviyede Planlanması.* Turizm planlamasının, çevreyi koruması, ziyaret kalitesini muhafaza etmesi ve yerel toplumlara yarar sağlaması için, o bölgenin genel kalkınma planının bir parçası

olması ve kısa, orta ve uzun vadeli tüm planların aynı amaçlara yönelik olması gereklidir. Devletler, bu planların yerel toplumlara istihdam fırsatları yaratmasını ve bu fırsatların paylaşılmasını sağlamak zorundadır.

25. *Çevre Etki Değerlendirmesi (ÇED)*. Ülkeler, tüm turizm geliştirme programları için kapsamlı ÇED raporlarını hazırlayarak, her tür etkinliğin birikim etkisini göz önünde tutarak, çevrede oluşabilecek zararı önceden tahmin etmelidir.

26. *Planlama Tedbirleri*. Etkin taşıma kapasitesi programları oluşturarak ve planlama kontrol ve yönetimini uygulayarak, turistik gelişmenin, gerek turizm gerek diğer etkinliklere ait ulusal ve yerel planların çerçevesinde olmasını sağlamak gereklidir. Tüm bölgelerde tur operatörlerinin, turistik tesislerin ve turistlerin denetimini ve izlenmesini sağlayacak tedbirler alınmalıdır.

3. Mevzuat ve Standartlar

27. *Yasal Çerçeve*. Sürdürülebilir turizm, turistik gelişmede arazi kullanımının, turistik tesislerin, turizmde yönetim ve yatırımın standartlarını saptayan etkin bir yasal çerçevede gerçekleştirilebilir. Ulusal seviyede yapılması gerekenler:

- Yasaların uygulanmasında gerekli yerde etkinliklerini geliştirmek için, kurumsal çerçeveleri güçlendirmek.
- Mevzuatı standartlaştırarak ve yasa ve yönetmelikleri kolaylaştırarak açıklık sağlamak ve tutarsızlıkları ortadan kaldırmak.
- Kıyı yönetimi mevzuatını güçlendirmek ve hem deniz hem de kara bölgelerde koruma alanları oluşturarak uygun şekilde yürütmek.
- Genel ulusal ve bölgesel hedeflerle ve asgari standartlarla uyumlu olmak kaydıyla, turistik yörelerin spesifik yerel ekonomik, sosyal ve çevresel koşullarına uygun tüzük ve yönetmelikleri geliştirmelerine imkan sağlayan esnek bir yasal çerçeve uygulamak.
- Turizmin sürdürülebilir olması için tüm ilgilileri arasında farklı görevler ve ortak sorumluluklar konularında daha iyi bir anlayışı sağlamak.

28. *Çevre Standartları*. Turizm dahil olmak üzere tüm sektörlerden kaynaklanan çevre kirlenmesini azaltmak için hedefler tesbit ederek belirgin çevre kalitesi standartları saptamak ve uygun olmayan bölgelerdeki gelişmeleri önleyerek çevreyi korumak.

29. *Bölgesel Standartlar*. Devletler arasında işbirliği ve koordinasyon sağlayarak turizm ve çevrenin bölgesel boyutlarda birbirine destek olmasını sağlamak, teşvikler, çevre politikaları ve entegre turizm geliştirme planlamasında ortak tutumlar geliştirmek.

4. Turizm Yönetimi

30. *İzleme*. Sorunları erken tesbit etmek ve daha ciddi zararların oluşmasını önlemek amacıyla eyleme geçebilmek için turizm faaliyetlerinin sürekli olarak izlenmesini ve gözden geçirilmesini sağlamak.

31. *Teknoloji*. Turizm ve bağlantılı altyapılarda çevreyle uyumlu teknolojileri (EST) kullanarak ve destekleyerek kaynak kullanımını, çevre kirliliğini ve atık üretimini asgariye indirmek.

VI. KEİ'nin sürdürülebilir turizmi oluşturma çabaları

32. KEİ üye devletlerin sosyal, ekonomik ve altyapı gelişimine katkıda bulunacak sürdürülebilir turizmi oluşturma çabaları, aşağıda belirtilen Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi (WSSD) Toplantısında kabul edilen Uygulama Planına uygun tedbirlerdir:

(i) Macera turizmi, eko-turizm ve kültür turizmi gibi Karadeniz turizm ürünlerini pazarlamaya odaklanan yerel, ulusal ve alt bölgesel seviyede projeler uygulamak;

(ii) Eko-sistem yaklaşımı çerçevesinde, eko-sistemi korumaya destek vermek ve sürdürülebilir turizmi geliştirmek için ulusal ve sınırlar ötesi koruma alanları oluşturmak;

(iii) Yerel gelenek ve kültürlere saygı göstermek ve doğal kaynakların yönetimi ve eko-turizm konusunda yerli halkın bilgi birikiminden yararlanmak;

(v) Ev sahibi toplumların azami yarar sağlayacak turizm projeleri geliştirmesine ve gelenek, kültür ve çevre üzerindeki oluşabilecek olumsuz etkileri kısıtlamasına yardımcı olmak;

(v) Biyolojik Çeşitlilik Anlaşması, Tehlikede olan Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticareti ve bölgesel biyo-çeşitlilik anlaşmaları dahil olmak üzere, ülkelerin imzalamış oldukları tüm biyo-çeşitlilik anlaşmalarının taahhütlerine uygun olarak Karadeniz'in biyolojik çeşitliliğini korumaya, unsurlarını sürdürülebilir şekilde kullanmaya ve genetik kaynakların kullanımından doğacak yararları dürüst ve adil şekilde paylaşmaya destek olmak.

VII Sonuçlar

33. Bölgedeki turizm endüstrisinin sürdürülebilir gelişmesini sağlamak için KEİ'nin, çevreyi ve toplumu korumaya uygun koşulların oluşturulmasını ana hedef olarak belirleyen tutarlı bir stratejiye sahip olması gereklidir. KEİ ile KEİ'ye Bağlı Kuruluşlarının, kamu yönetimiyle koordinasyon sağlayarak, sürdürülebilir turizmin gelişmesine destek veren bölgesel politikaları planlaması ve yönetmesi gereklidir. Bu politikalar, gerekli yasal ve kurumsal çerçeveyi oluşturmak, insan

kaynaklarının gelişmesini desteklemek, kamusal mirası korumak, altyapıyı iyileştirmek ve sektörle ilgili bilgi ve ticaret organizasyonunu geliştirmek gibi unsurları içermektedir.

34. Kamu sektörünün ötesinde önemli olan unsur, özel sektörlerin işbirliği ve bu sektöre önemli oranda katkıda bulunan KOBİ'lerin doğrudan desteğidir. Yine de, başarının en temel unsurlarından biri bilgi alışverişi konusundaki yakın işbirliğidir. Sürdürülebilir turizm bilinci ve uygulamasının en iyi yöntemleri, hükümetler ve tüm ilgili kurumlar arasında sürdürülebilir turizm alanındaki en iyi uygulamaların paylaşılmasını ve diyalog ağlarının oluşturulmasını içeren bilgi alışverişini sağlamaktır. Bölgesel kurumlar (örn. KEİ İstatistik Bilgi Alış Veriş Koordinasyon Merkezi) ve girişimler (örn. Karadeniz Turizm İşbirliği), veya Birleşmiş Milletler Çevre Programı dahil olmak üzere uluslararası örgütler bu bilgi alışverişine yardımcı olabilir.

35. Bu bağlamda en acil konulardan biri sürdürülebilir kalkınma ile uyumlu tutum, değer ve uygulamaları güçlendirmeyi amaçlayan eğitim ve öğretim programlarının geliştirilmesidir.